

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

86. An illustrissimus Episcopus Laudensis possit examinare, & visitare
Parochum Ecclesiae oppidi seu loci Hospitaleti Ordinis S. Hieronymi de
Lombardia ad ornatum Concilij Tridentini sess. 25. c. 11. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

RESOL. LXXXVI.

An Illustrissimus Episcopus Laudensis possit examinare, & visitare Parochum Ecclesie Oppidi, seu Hospitalitii Ordinis S. Hieronymi de Lombardia ad ornatum Concilij Tridentini sess. 25. cap. 11. de reformat. Ex part. 10. tract. 16. & Milc. 6. Rel. 27. alias 26.

Sup. hoc pro parte in Ref. præterita, & in aliis §§. eius annot.

Sup. hoc examine in tom. 7. tr. 1. lege doctrinam, & Privilegia Ref. §. 9. & Melius in aliis §§. eius annot. pro hac quæst.

Videtur prima facie affirmatiue respondendum; nam vt refert Aldanus in *Compendio Canon. res. lib. 2. tit. 5. n. 7.* fuit decissum à sacra Congregatione in *una Capisquen. 23. Ianuarij 1639.* Parochum in Ecclesia exempta deputatum, non posse exercere curam amparatam, nisi prius fuerit examinatus ab Episcopo, & approbatus. Est igitur in potestate, & arbitrio Prælati regularis deputare, & designare aliquem suum Religiosum, vel alterum Sacerdotem ad curam animarum suæ Ecclesie adnexam; non autem id munus est Episcopi, ad quem præcisè spectat examinare, & approbare à superiore deputatum, & non alium. Et ita docet Merolla *tom. 3. disput. 7. cap. 5. dub. 13. num. 217.* & Gonzalez *ad regul. 8. Cancell. Glossa 5. §. 3. num. 34.* Vnde sacra Congregatio Concilij in Augustana 26. Iunij 1627. censuit, Rectores in Ecclesijs Sancti Ioannis Hierosolymitani curam animarum secularium exercentes subesse in omnibus visitationi, correctioni, & iurisdictioni Episcopi, in iis, quæ concernunt curam, & Sacramentorum administrationem, qui ratione visitationis, procurantem exigere possunt, nisi contraria adesset consuetudo, addensque non licere Episcopo eosdem Rectores corrigere, aut punire, nisi in actu visitationis. Vide Cochier. *de Iuris. part. 2. q. 45. n. 11.* & alios. Et idè Regulares exemptos, non solum Episcopi visitationi, & correctioni subesse, quæ ad curam animarum, & Sacramentorum administrationem pertinent, sed etiam in dependentibus ab illa; puta, si inquireretur, quomodo conseruatur Sanctissimum Sacramentum, & Ecclesiastica ornamenta, Seraphin. *de eis. 1067.* & vt calices, & decenia paramenta ad decorem administrationis Sacramenti prouideantur. Et ita obseruat Mauratenis *var. res. lib. 1. res. 112. casu 5.* Barbosa *de potest. Episcopi part. 2. allegat. 74. num. 10.* cum alijs. Vide etiam supradicta confirmantem Guilenzonium *conf. 32. per totum.* Et de hoc non videtur dubitandum post constitutionem Gregorij XV. quæ est in ordine 18. in qua sic habetur: *Itauimus, & declaramus, vt deinceps tam regulares, quam seculares quomodolibet exempti, siue animarum curam personarum secularium Monasterijs, seu domibus regularibus, aut quibusvis alijs Ecclesijs, vel beneficijs, siue regularibus, siue secularibus incumbentem exercent, siue alias Ecclesiastica Sacramenta, aut vnum ex illis ministrent, præuia Episcopi licentia, & approbatione, sine quoquo modo in dictæ curæ exercitio, aut in eorumdem Sacramentorum, vel in alicuius ex illis ipsis administratione de facto absque vlla auctoritate se ingerant, in his, quæ huiusmodi curam, seu administrationem concernunt, omnimodè iurisdictioni, visitationi, & correctioni diocesani Episcopi, tanquam Sedis Apostolicæ delegati plenè in omnibus subiiciantur. Hac in dicta constitutione. Sed his non obstantibus, licet vera sint, tamen puto, non obflare, nec precedere in casu, de quo loquimur, nam in dicto Monasterio, vt mihi supponitur in facto, Reuerendissimus Pater Generalis habet sedem ordinariam, & principalem, & habet idem iurisdictionem quasi Episcopalem, &*

temporalem in Parochos, & Parochianos exercet: Ergo non potest Episcopus vilo pacto dictum Parochum examinare, nec dictam Parochiam visitare. Probatur consequens apertè ex clato decreto Concilij Tridentini *sess. 25. cap. 11. de reformat. regul.* vbi sic habet: *In Monasterijs, &c.* Sed ad eius ornatum, & confirmationem nostræ sententiæ, quoad primam limitationem, nempe, quod Episcopi non competat vlla iurisdictione, quoad Parochos, & Parochias existentes in Monasterijs, in quibus Generalis principalem sedem habeat, vt est in casu nostro, adducam per extensum verba Doctorum, & in primis.

2. Nouatius in *summ. Bullarum tom. 2. tit. de exemptorum privilegijs num. 21.* sic ait: Declaratur scilicet, vt in Monasterijs, in quibus Generales, vel Abbates alicuius Religionis regularium sedem ordinariam, & principalem habeant, licet personæ seculares sint in eodem Monasterio, curam animarum exercentes, quantum ad ipsam curam, & Sacramentorum administrationem spectat, nulli visitationi, seu iurisdictioni Episcopi Ordinarij diocesis, in qua ipsa Monasteria sita sunt, sint subiecta. Et ita declarauit sacra Congregatio sub his verbis: in Monasterio, in quo Generalis alicuius Religionis Regularium sedem ordinariam principalem habet, licet personæ seculares sint in eodem Monasterio curam animarum exercentes, quantum ad curam ipsam, & administrationem Sacramentorum spectat, nullam visitationis suæ iurisdictionem habent Episcopi ordinarij diocesis illius in qua Monasterium est fundatum.

3. Pellizzarius in *man. regul. tom. 2. tr. 8. c. 4. sect. 4. num. 117.* Aduerte, Episcopum non posse visitare regulares Parochias annexas Monasterio, in quibus degunt Generales: & probat tum ex Trident. *sess. 24. cap. 11. de regular.* dicente, Excepto Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam his Monasterijs, seu locis, in quibus Abbates Generales, aut capita sedem ordinariam principalem habent, &c. idque etsi cura administraretur per Clericos seculares, tum quia non obstat, quod alias fuerit decissum, posse ab Episcopis visitari Parochiales Ecclesias vnitatis Monasterijs, quæ sunt capita Ordinum: Nam Concilium supra, eximit à visitatione Episcopi Parochias regulares, in quibus degunt principaliter capita Ordinum, non autem Monasteria, quæ sunt capita Ordinum, cum aliqua Monasteria possint esse capita Ordinum, absque eo quod in iis degant Generales: à diuersis vero non fit illatio in materia odiosa.

4. Cespedes *tract. de exceptione regularium cap. 8. dub. 165. num. 6.* Quæres hic, an Episcopus possit visitare Parochias regulares, quæ sunt annexæ Monasterijs, in quibus Ordinum Generales degunt. Affirmatiue primo aspectu videtur respondendum ex declaratione, quam testatur adesse Armendariz apud Barbosam in *Concilium sess. 7. citata cap. 7. de reformat.* vbi dicit, posse visitari ab Episcopo Parochias vnitatis Monasterijs Canonico regularium, vbi degit Generalis. Negatiue tamen est respondendum, vt colligitur clarè ex Concilij Tridentini *sess. 5. cap. 11.* in quo talia verba expressè habentur: Excepto Monasterio Cluniacensi cum suis limitibus, & exceptis etiam his Monasterijs, seu locis, in quibus Abbates Generales, aut capita Ordinum sedem Ordinatiam principalem habent, atque alijs Monasterijs, seu domibus, &c. & hoc licet cura administraretur per Clericos seculares, Nec est contra hoc id, quod testatur decissum Armendariz loco supra, apud Barbosam, & eandem *sess. cap. 9. num. 17.* scilicet posse ab Episcopis visitari

Parochiales Ecclesias vnitas Monasteriis, quæ sunt capita Ordinum, nam sunt res diuersæ. *sess. 25. cap. 11. citato.* Eximuntur à visitatione Episcopi illæ Parochiæ regulares, in quibus degunt capita Ordinum principaliter, non autem Monasteria, quæ sunt capita Ordinum eximuntur: possunt enim aliqua Monasteria esse capita Ordinum absque eo quod in eis degant Generales, vt patet multas Religiones consideranti.

5. Marcellus Vulpe *in praxi iudiciali fori Ecclesiastici cap. 42. n. 6.* Regulares si habent Ecclesias cum cura animarum secularium, habito respectu ad ipsam curam, sub iurisdictione Episcopi sunt, & visitatione; quia Episcopus quoad ipsam curam, eandem iurisdictionem habet in eos quam in seculares Clericos, capit. vnico de *Capell. Monach. l. 6. de Concilij Tridentini sess. 25. cap. 11. de regut.* idcirco visitare eos, & corrigere potest qui præferuntur huiusmodi curæ ab Ordinario, vel eius Vicario examinati, & probati esse debent; ita enim disponitur in *dito cap. 11. Concilij*; & idem iuxta dispositionem Concilij Tridentini *sess. 5. cap. 2. per se,* vel per alios exempti diebus prædicare debent; alioquin ad id per Episcopum cogi possunt, & de prædictis vide infra constitutionem Gregorij XV. Exceptis Monasteriis, seu locis, in quibus Abbates, Generales, aut capita Ordinum sedem Ordinariam principalem habent, vt in *dito cap. 11. Concilij*, etiam si ibi personæ seculares exercent curam animarum, vt declarat Sacra Congregatio Concilij, his verbis. In Monasterio, in quo Generalis alicuius Religionis regularium sedem Ordinariam principalem habet, licet personæ seculares sint in eodem Monasterio, curam animarum exercentes: quantum ad curam ipsam, & administrationem Sacramentorum spectat, nullam visitationis suæ iurisdictionem habeant Episcopi Ordinarij Diocesis illius, in qua Monasterium est fundatum.

6. Squillante de obligat. & priuileg. Episcop. *part. 1. c. 3. n. 13.* Tertio dubitatur, an possit Episcopus visitare Ecclesias Parochiales suæ Diocesis, subiectas Regularibus siue etiam Regularium, si in eis sint Sacerdotes seculares, vel si in Ecclesia Regularium habent annexam curam animarum. Affirmat Leyna *lib. 4. cap. 2. 6. num. 25.* & censuit sacra Congregatio, vt refert *Attendantz dilo lib. 1. tit. 6. leg. 6. de visitat. num. 88.* Si cura exercetur per Sacerdotes seculares. Sic etiam possit visitare Ecclesias Regularium annexam habentes curam animarum, quoad ipsam curam. Item, & personas huiusmodi curam exercentes, siue sint seculares, siue regulares, in his, quæ ad dictam curam, & administrationem Sacramentorum pertinent, quia subsunt immediatè iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius Diocesi sita sunt Monasteria, siue Ecclesiæ iuxta dispositionem Sacri Concilij Tridentini *sess. 25. de Reg. c. 11.* Et hoc casu Episcopus dum visitat Ecclesias Parochiales regulares, possit sequestare partem fructuum, ad reparanda ea quæ ad curam animarum spectant, vel administranda Sacramenta, puta, Cales, & decencia paramenta, secus ad reparandam Sacristiam, vel Ecclesiam, vt censuit S. Congregatio. Excipiuntur tamen loca, in quibus Generales, & capita Ordinum Sedem ordinariam principalem habent, saluo semper eorum Episcoporum iure, qui maiorem in prædictis locis, & personis iurisdictionem exercent, iuxta Concilium *dito c. 11.* vt declarat sacra Congregatio: Secus autem si Monasteria prædicta essent capita Ordinum, absque eo quod in eis degant Generales, quia possunt visitari, dum adest cura animarum. Et hæc omnia *tom. 1. disp. 11. q. 7. n. 41.*

Tom. 1. 11.

7. Sed audiamus verba Doctorem, quoad secundam limitationem appositam à Concilio: nempe, Non posse Episcopos visitare Parochos, vt Parochias existentes in Monasteriis, in quibus Abbates, iurisdictionem Episcopalem in Parochos, & Parochianos exercent, vt etiam est in casu nostro.

8. Hieronymus Venerus, seu Leyna *in exam. Epist. lib. 4. cap. 11. n. 8.* sic ait: Quis debet visitare, & corrigere clericos seculares qui sunt in Ecclesiis Regularium exemptorum ad administranda Sacramenta; Episcopus, excepto Monasterio Cluniacensi, & aliis Monasteriis, in quibus Abbates, vel Priores habent iurisdictionem, quasi Episcopalem in subditos seculares, & Ecclesiasticos Trident. *Syn. sess. 25. c. 11. & l. 6. c. 11. n. 8.* In Ecclesiis Regularium exemptis, vbi sunt clerici seculares administrantes Sacramenta, tales à quo? Ab Episcopo; quia sunt eius subditi, & administrant Sacramenta suis ouibus, excepto Monasterio Cluniacensi, & aliis, videlicet Ordinum militarium, in quibus Abbates, & Superiores habent iurisdictionem quasi Episcopalem, & subditos in spiritualibus sibi subditos. *Trid. Syn. sess. 25. cap. 11. de reg. & mon.* & non desinat hic apponere verba Cardinalis Seraphini *tom. 2. decis. 1067. num. 1. & 2.* vbi sic habetur: fuit resolutum, moderandam esse inhibitionem ex pluribus; Primo, quia alias coram R. P. D. mco Gipsio probatum fuit in Diocesi Ciuitatis omnem curam residere penes Episcopum, & consequenter Monasterium, quod alias resolutum fuit non habere Parochiam exercere curam nomine Episcopi, qui pro illius exercitio deputat vnum ex Monachis: Vnde non potest Episcopus impediri in visitatione Ecclesiæ, & personarum exercentium curam, quantum ad ea, quæ hanc curam, & Sacramentorum administrationem respiciunt: Verum quia super hoc adhuc pendet causa in Rota indecisa, & res adhuc est dubia, saltem respectu Diocesis, fuit deuentum ad alias rationes; nam etiam, quod cura residere penes Monasterium, stante Concilio Tridentino Episcopus, non obstante quacumque exemptione, potest visitare Ecclesiam illi vnitam, iuxta formam *cap. 11. de Regular. sess. 25.* in quo datur facultas Episcopo visitandi personas tam Regulares, quam seculares curam animarum exercentes in his, quæ ad curam, & administrationem Sacramentorum pertinent, nisi versetur in locis, in quibus Abbates, & alij superiores Regularium iurisdictionem etiam temporalem in Parochianos habent. Ita ille.

9. Et idem hoc decretum Concilij non habere locum in Monasteriis, in quibus Abbates habent vtramque iurisdictionem, Episcopalem, & temporalem in Parochos, tenuit sæpius Sacra Rota, & præcipue in vna Legionensi Sancti Facundi 19. Martij 1590. coram Cardinali Pamphilio dignissimo Patruo Sanctissimi D. N. & in vna Nullus 11. Februarij 1594. coram eodem, & restatur Barbosa *in dilo. locum Concilij n. 17.*

10. Itaque ex his omnibus apparet, Illustrissimum Episcopum non posse visitare Parochiam, de qua est questio, quia non subiacet eius iurisdictioni, stante Concilio Tridentino *in sess. 25. cap. 11.* Cum sit Parochia existens in Monasterio, vbi Reuerendissimus Pater Generalis habet principalem sedem, & in quo exercet iurisdictionem quasi Episcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos. Vnde patet responsio ad argumenta superius in contrarium adducta, non enim loquuntur in casu nostro, stantibus limitationibus apposis in dicto loco Concilij.

G g 2

lij

LA NIE
O. H. N. O. I. A
O. T. I. L. I. V. V
E. I. I.

lij. Vel respondeo opinionem affirmatiuam procedere, si Parochia esset vnita monasterio, & etiam si in illo Generalis haberet principalem sedem, vt ex Sacra Congregatione obseruat Lezana in *summa* 10.1. cap. 3. num. 29. & Squillante de *obligat. & priuileg. Episcop. par.* 1. cap. 3. num. 13. Merolla tom. 3. disp. 7. cap. 5. dub. 13. n. 114. Gauntius in *Manual. Episcop. vers. visitatio Episcopis* num. 14. & alij. Quod suppono non adesse in casu nostro, vt mihi asserunt, ergo, &c.

11. Nec obstat Constitutio Gregorij XV. nam ipsi non derogat Concilium Tridentinum, & nouissime Hieronymus Garcias in *politica Regulari tom. 1. tr. 8. diffic. 2. dub. 4. punct. 11. n. Pt.* firmat, diuinam Constitutionem non inducere nouum ius.

12. Nec obstat dicere, supradicta admittenda esse quoad visitationem, & correctionem, non autem quoad examen Patochi in ordine ad excipiendas confessiones; nam nullus potest exercere munus Confessarij, nisi sit approbatus ab Episcopo, vt patet ex Concilio Tridentino *sess. 23. cap. 15. de reform.* & ex S. Congregatione firmavit Rota in *una Calagurritana Iurisdictionis de Negera* 6. Iunii 1611. *coram Oriemberg.* & eadem *Causa die 22. May 1613. coram Vbaldo*, quas decisiones inuenies apud Tamburinum de *iure Abbatum, decisio* 49. Respondeo cap. 11. Concilij loqui non solum de visitatione, & correctione, sed etiam de examine, vt legentibus patet: ergo, quando postea addit illas limitationes, necessario sequitur appositae fuisse non solum quoad visitationem, & correctionem sed etiam quoad examen, & contrarium asserere, esset vim inferre

Sup. hoc supra in Ref. 84. §. Probat. secundo, & infra in tr. 6. Ref. 138 §. Quod patet in principio, & in tom. 2. tr. 1. Ref. 14. §. Sed non ad medium. Brunor. à Sole in *locis Communibus*, verb. *Consuetudo* 6. Cardol. in *praxi Iudicij, & Advocat. eodem verb. num. 3.* Cald. Pereira in *l. si curatorem*, C. de à principio, in *integ. restit. minor. verbo Contractum*, num. 29. & in tom. 7. Bellet. *disquisit. Cler. part. 1. tit. de Clerico debito*, §. 12. n. 27. Mendoz à Castro in *praxi Lisi. lib. 2. cap. 1. n. 12.* Camill. Borull. in *Summa omnium decis. tit. 14. num. 88.* Cened. *praxi. & Canon. quest. lib. 1. prope finem. quest. 3. num. 11.* & nouissime docet Pater Gobat in *Theol. Indulgent. part. 2. cap. 5. §. 10. n. 304.* Sed, vt mihi asserunt, nunquam Illustrissimus Episcopus examinavit Parochum dictae Ecclesiae Oppidi Hospitalet- ti: ergo, &c. Et ita ego sentio, saluo aliorum meliori iudicio.

13. Nota, quod post hæc scripta sapientissimus, & amicissimus Pater Lezana edidit suas eruditas Consultationes Morales, & in *Consul. 45. n. 148. & seqq.* late omnia à nobis superius dicta confirmat in terminis terminantibus.

RESOL. LXXXVII.

An Episcopus possit cogere, ut populus in diebus Dominicis, & Festiuis ad propriam Parochiam conueniat?

Et an si Episcopus seruat excommunicationem in eos, qui non audiunt Sacrum in Parochia diebus Festiuis, & Dominicis, excommunicatio sit nulla?

Et deducitur, quod stante consuetudine, & priuilegio, non tenentur fideles audire Missam, & concionem

diebus Dominicis, & Festiuis in Templis Parochialibus. Ex p. 10. tr. 13. & Misc. 3. Ref. 25.

§. 1. **A**ffirmatiue sententia adheret Iacobus Marchantius, in *Resolutione Pastor. de Sacrament. Ecclesiae*, c. 7. §. 6. vbi sic asserit: respondetur communiter Regulares, vt priuilegiatorum suorum fimbrias magnificent, & dilatent phylacteria sua, Episcopum id non posse. Rationem asserunt, quia Episcopus non possit restringere ius commune, quod habetur ex vniuersali consuetudine. Ita Filliacius, & alij. Item quia Concilium Tridentinum solum dicit, vt Episcopus moneat populum diebus Dominicis, aut Festis solemnioribus ad propriam Parochiam conuenire. Sed in contrarium est praxis quorundam Episcoporum, tum in antiquo iure, tum in iure etiam nouo Concilij Tridentini fundata, nec non in ratione, Tridentinum enim *sessio* 22. in Decreto de obseruandis in celebratione Missæ cum multa insinuasset, ac hoc etiam quod iam dictum est, scilicet monendum esse populum, vt frequenter ad Parochias conueniat, immediate subiungit: Hæc igitur omnia, quæ summam enumerata sunt, omnibus locorum ordinarijs ita proponuntur, vt non solum ea ipsa, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam vt delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuunt: atque ad ea inuoluate seruanda centuris Ecclesiasticis, aliisque pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum compellant; non obstantibus priuilegijs, ac consuetudinibus quibuscumque. Ergo vbi populus ad hanc monitionem de frequentanda Parochia negligens cerneretur, opportunis remedijs potest Episcopus prouidere, etiam sub pœnis præcipiendo. Adde quod idem Concilium *sessio* 24. declarat, teneri vnumquemque Parochiæ suæ interesse ad audiendum verbum Dei: imo Dominicis, & Festiuis diebus præcipit pueros in Parochiis erudiri, in rudimentis Fidei, & obedientia erga Deum, & parentes. Cum autem verbum Dei, aut etiam instructio rudium, tempore Parochialis Missæ, perisque in locis ruralibus hæc; ad eam Parochian, compelli possunt ab Episcopis. Hinc in Dicecesi nostra Leodiensi tale extat Decretum: Parochianos omnes moneamus, & eis mandamus, vt in suis Parochialibus Ecclesijs diligenter sint, ad verbum Dei, aliaque Diuina audienda; alioquin si eos ad tres continuas septimanas diebus Dominicis, & Festiuis absesse absque legitima causa, vel sui Pastoris licentia, contigerit; volumus contra eos ad pœnas canonicas, & statutarias antiquas huius Dicecesis, aliaque arbitrarias procedi. Ita habetur in Synodo, *titulo decimo, capite quarto.* Simile Decretum habetur in Synodo Namurcensi, *titulo 4. capite 14.* Quis vero hæc audeat condemnare, & Patres Synodij, inter quos multi docti Theologi: Videri potest hæc de re libellus intitulatus, *Parochianos obediens*, editus Duac à quodam Patre Capucino 1633. Vbi fusè probat teneri Parochianos audire Missam, & verbum Dei in sua Parochia, saltem diebus Dominicis & Festiuis Maioribus, cessante legitimo impedimento. Hucusque Marchantius vbi *supra*, & cum ipso plures in Gallia & in Belgio.

2. Sed protus contrariam sententiam tenendam esse puto stante consuetudine, & priuilegijs obtentis à Regularibus, vt late probat Stephanus Baunius in *Theologia moralis*, tomo 1. tractatu 8. de præcepto audiendi Missam, questione 5. per totam, cui addit Leandrum de *Præcepto Ecclesie*, tractatu 2. dissertatione 1. questione 21. Dicastillum de *Sacramentis*, tom. 1. tract. 5. disp. 5. dub. 4. num. 59. & Ioannem Præpositum in tom. 1.